

Carolina Remorini. Antropòloga

“Barcelona presenta desafiaments per a la criança i la maternitat”

■ “ Moltes dones perceben que no és una ciutat oberta a incorporar nens i nenes com a part de la ciutadania ”

■ “ Hi ha llocs on és difícil moure’s amb un cotxet i hi ha pocs espais de joc per a infants ”

Rosa M. Bravo

Barcelona

Carolina Remorini ha coordinat la recerca *Viure l'embaràs a Barcelona: dones i persones gestants davant l'emergència climàtica*. La investigació l'han realitzat antropòlogues del grup AFIN, del departament d'antropologia de la Universitat Autònoma de Barcelona, a partir de 35 entrevistes i una enquesta a 313 dones embarassades o mares recents que viuen als deu districtes de Barcelona. L'estudi l'ha finançat l'Ajuntament de Barcelona en col·laboració amb els hospitals del Mar, de la Santa Creu i Sant Pau, i Sant Joan de Déu i es va presentar en una jornada el 20 de novembre.

Segons la vostra investigació, com és Barcelona per a aquest col·lectiu?

És una ciutat que presenta desafiaments per a la criança i la maternitat. Això passa a moltes ciutats, però a Barcelona en particular hi ha una combinació de factors que les persones enquestades assenyalen. D'una banda, la contaminació i les onades de calor, i d'una altra, la crisi de l'habitatge. Hi ha bastants dificultats per accedir a un habitatge amb característiques que permetin afrontar les situacions derivades de la calor però també de la contaminació acústica i ambiental. Tot plegat fa que aquestes persones percebin Barcelona com una ciutat que no està oberta a incorporar nens i nenes com a part de la ciutadania. Hi ha llocs on és difícil moure's amb cotxet i hi ha pocs espais de joc per a infants.

Com és, concretament, per a les dones embarassades?

Per una banda, és una ciutat que ofereix moltes possibilitats a qui vol fer canvis en la seva vida quotidiana. La majoria de les dones embarassades tenen una

alta consciència ambiental, saben que hi ha coses que poden millorar durant la gestació. A la ciutat hi ha molta oferta d'aliments orgànics, també de cosmètica i neteja ecològica, comparat amb altres ciutats. Ara bé, això requereix diners.

Són productes més cars.

Sí, i a més de la càrrega econòmica, les dones que vam entrevistar, amb una alta consciència ambiental, viuen la maternitat amb una alta càrrega de responsabilitat. Són dones que pensen

A Barcelona es combinen la contaminació i les onades de calor amb la crisi de l'habitatge

en l'impacte de moltes coses quotidianes en la seva salut, com ara la decisió de per on caminar per evitar la contaminació dels cotxes, i tenen la percepció que les institucions de salut no els parlen dels tòxics en general. Només emfasitzen els canvis d'hàbits que han de prendre des del punt de vista individual, com ara l'alimentació i el son.

El gran problema és la contaminació?

La contaminació sonora, les partícules contaminants, l'efecte de les illes de calor... És cert que part de les entrevistes es van fer la primavera i l'estiu del 2024 i el 2025 i s'estaven patint les onades de calor. Una altra part es va fer la tardor del 2024, quan havia passat la dana de València, i la gent va començar a canviar el seu discurs cap a la preocupació per aquests altres efectes climàtics.

El fet de viure en habitatges amb problemes de climatització o aïllament també accentua el problema que puguin viure adults i infants.

Sí. Moltes de les nostres entrevistades tenen una situació econòmica bona, però la majoria viuen en pisos de lloguer, i estan més limitades per fer una reforma estructural per adaptar els habitatges. A més, hi ha hagut un increment dels costos vinculats a la compra de coses que necessiten els nens. Moltes d'aquestes coses no caldria

El discurs de l'epigenètica incideix molt en les preocupacions de les dones

comprar-les, es podrien multiplicar les biblioteques d'objectes que hi ha en alguns barris.

En el vostre estudi tracteu també els riscos dels disruptors endocrins, aquelles substàncies químiques que alteren la funció de les hormones.

És un terme que s'ha popularitzat, afortunadament, però no tothom sap què és. Sí que se sap que representen un risc.

Quins són els principals riscos? On són aquestes substàncies?

Les trobem a tot arreu, pràcticament. En aliments, en cosmètics, en roba, en els envasos de les coses que consumim, en els materials de construcció de casa nostra, el cautxú als parcs infantils... És un concepte que ens ajuda a pensar en la idea del risc però ens deixa poc marge per pensar en com ens desfem del problema, perquè aquí estan en

joc les decisions que puguem prendre sobre el consum. Hi ha un conjunt de processos i factors a un nivell més ampli que nosaltres mateixos i les nostres possibilitats de consum que fan que no sigui tan senzill desfer-se d'aquestes disruptors. Hem de saber on es troben i poder reduir-los, però fins i tot si deixem de consumir algunes coses probablement estarem exposats a unes altres. Només cal veure la quantitat de plàstics, un derivat dels hidrocarburs, que tenim al nostre voltant.

Quins riscos presenta tot plegat per a les embarassades?

L'exposició a la calor du un conjunt de complicacions metabòliques, perquè és més difícil manejar la temperatura corporal. Hi ha més risc de preeclàmpsia, que és una condició que a Catalunya està molt controlada perquè hi ha un cribratge molt es-

tès i molta consciència respecte a això. Però desenvolupar una preeclàmpsia i una eclàmpsia té unes conseqüències molt serioses, pot comportar fins i tot la mort. També hi ha riscos de baix pes del nadó en néixer i de parts prematurs, així com més risc de diabetis gestacionals. Hi ha estudis que assenyalen una correlació entre aquestes patologies i l'augment de les temperatures. També amb el fred extrem.

I una vegada ha nascut la criatura, què es troben les mares i els pares?

Una cosa que ens diuen és que es troben sols. Vivim en pisos amb poques persones, de vegades és difícil tenir els avis disponibles i sovint es generen certes tensions intergeneracionals perquè hi ha una alta expectativa d'ajuda per part de l'entorn perquè és difícil conciliar amb la

Remorini, fotografiada al campus de la UAB ■ ORIOL DURAN

feina. Hi ha demanda d'escoles bressol, hi ha bastant percepció que hi ha poc en comparació amb el que es necessita. Hi ha mares que ho són a edats més avançades que fa unes dècades, i això també introdueix una complexitat, perquè hi ha moltes coses que s'han de conciliar amb el projecte de maternitat. S'ha generat el costum d'associar-se informalment, a través de grups de WhatsApp i de criança, que de vegades fan la funció de donar seguretat i cura a les mares, i un espai on no se les jutja.

Barcelona és amable per als primers mesos de criança?

Moltes mares han dit que no. Hi ha estacions de metro on és difícil anar amb el cotxet perquè no hi ha ascensors, i opten per l'autobús com una opció més amigable. O van caminant a tot arreu, però llavors han de pensar

El perfil

De la concepció als primers anys de vida

Carolina Remorini (La Plata, 1976) és llicenciada en antropologia social i doctora en ciències naturals, cosa que li ha permès treballar des del punt de vista interdisciplinari. La seva tesi doctoral tracta sobre les pràctiques de criança en els tres primers anys de vida d'una comunitat indígena del nord d'Argentina, i aquest ha estat el camp en què s'ha especialitzat: el que envolta el procés previ a la concepció, la gestació, el naixement i els primers anys de vida. Va seguir la investigació en comunitats rurals del seu país natal, i va treballar a Buenos Aires en programes finançats pel Ministeri de Salut i per l'Unicef. Ha fet estades en diferents països, com els Estats Units, el Brasil i Mèxic. Fa anys que col·labora amb AFIN, el grup que la historiadora, antropòloga i filòsofa Diana Marre va crear fa 21 anys. Aquest grup de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) agrupa una trentena de professionals que fan recerca sobre la reproducció humana, la sexualitat i el gènere, la família, la infància i la criança, els orígens, el secret i la memòria, la salut i les cures, els duels i les pèrdues. Remorini resideix a Catalunya des de fa tres anys, on imparteix docència i investiga a la UAB sobre l'àmbit en què s'ha especialitzat.

què prioritzen. Un lloc on passen menys cotxes? On hi hagi més ombra? Es reclama molt que hi hagi espais amb ombra. A Barcelona falta vegetació, o estructures que facin ombra.

I pel que fa als parcs infantils, la ciutat està ben coberta?

Hi ha una esquadra entre el que la gent voldria i el que realment troba. Les antropòlogues treballem amb les percepcions de les persones respecte de les seves dificultats quotidianes. Que la gent digui que percep que no hi ha suficients parcs o fonts no vol dir que necessàriament sigui així. A la nostra mostra un 20% de persones venen d'altres punts de Catalunya i són menys crítiques amb Barcelona.

Heu detectat moltes diferències segons els districtes?

Per exemple, a Sarrià-Sant Gervasi la gent percep que té menys dificultat per tenir un habitatge amb més ventilació i llum solar que a Ciutat Vella, la qual cosa és una obvietat. Les residents a Gràcia es queixen més de la contaminació acústica, tot i que en aquest barri trobem mares amb una educació elevada que no estan treballant i potser són més receptives a aquesta situació.

Segons el vostre estudi, un

S'han de pensar els espais públics, que són com una extensió de la nostra vida quotidiana

80% de dones voldrien viure en un entorn més saludable, el 15% s'han mudat fora de Barcelona i el 40% ho voldrien fer però no poden econòmicament.

Hem recopilat moltes dades que encara estem analitzant, però aquí es veu un element de situació socioeconòmica. Hi ha qui pot perquè la família té una segona residència, per exemple, i d'altres que no s'ho poden plantejar per qüestions econòmiques o perquè no podrien afrontar haver-se de moure cada dia des dels afores de Barcelona. També passa que els entorns rurals s'idealitzen, i això segueix sent una percepció tamisada per les condicions que valoren negativament del lloc on es viu. Però sí que hem detectat un desig generalitzat de canviar.

Les administracions què podrien fer per millorar aquestes percepcions?

L'oficina de canvi climàtic municipal ha promogut convocatòries de projectes d'investigació, en què s'inscriu el nostre, i tenen un particular interès a saber els resultats de l'estudi i implicar-s'hi. Molts resultats probablement els hauran sorprès, perquè hi ha la percepció que a la ciutat s'estan fent moltes coses però per a moltes persones són insuficients. Això s'ha de treballar de forma interdisciplinària, i pensem que les institucions mèdiques tenen responsabilitats en la prevenció i promoció de la cura, que tinguin en compte alguns riscos que es poden modificar des del punt de vista individual, però que també tinguin en compte el context social, cultural i ambiental. Hi ha moltes coses que les dones volen fer i no poden, i es tracta d'evitar que les estratègies d'educació i conscienciació no estableixin que els factors de risc són modificables només a partir de canvis individuals.

És a dir, que la responsabilitat no es pot carregar només a la dona. Això seria injust.

És aquesta la idea. L'excés de responsabilitat a l'hora de cuidar-se ella i l'ambient en què es desenvolupa el seu nadó se suma a altres responsabilitats que recauen sobre les dones, majoritàriament, fins i tot quan hi ha una parella masculina. Sumar discursos que només posen el focus en la responsabilitat individual fa créixer la bretxa de gènere. El discurs de l'epigenètica, la idea que som el producte d'interaccions amb el nostre ambient al llarg de les generacions, incideix molt en les preocupacions de les dones. Hem de buscar una narrativa que sigui inclusiva d'aquestes situacions.

Com pot la planificació urbanística millorar la vida de les persones?

S'ha d'escollar i observar les persones, i posar en contacte les moltes informacions que treballen els grups d'investigació i fer-ho arribar a qui pren les decisions. La planificació de l'habitatge protegit, per exemple, s'ha de posar en relació amb la demanda de zones verdes dels habitants. I pensar en la perspectiva dels que usen els espais públics. Si Barcelona és una ciutat on la gent viu en pisos i famílies nuclears caldrà pensar que els nens han de socialitzar més enllà de l'escola, i construir espais on les famílies puguin estar tranquil·lament amb ells. Ja no vivim al poblet rural on els nens tenien molts germans i jugaven al carrer amb el cosí i el veí. Les ciutats això ho han limitat cada cop més, i s'han de pensar els espais públics, que són com una extensió de la nostra vida quotidiana. ■